

[Sjednocování a rozdělování Evropy]

88-284 - 88-285

S Evropou se to má podivně a podivuhodně: vlastně nikdy nebyla politickým celkem. První pokus o její politické sjednocení se vlastně ani na Evropu neomezoval, ani ji do sebe neintegrovat celou - a trval dost krátce (Alexander). Řekové, bez nichž je Evropa nemyslitelná, se na ten pokus dívali s nelibostí a dokonce nenávisť, a viděli v něm uzurpátorství spíš barbarského původu (ač Alexander sám byl žákem Aristotelovým; ostatně sám Aristotelés se díky svému postavení u Alexandrova dvora do té míry zprotivil, že jej považovali za kolaboranta). Na myšlenku vytvoření velké evropské říše navázali Římané, a politicky měli mnohem větší úspěch, zejména trvalejší. Po nich se o to znovu pokusili germánští dědicové. V obou případech Řekové viděli v těch, kdo se o to pokoušeli, barbary. Také sami Římané viděli v Germánech barbary, ač mnozí z nich už delší dobu měli nejen římské občanství, ale i vysoké funkce. Podle vzoru Platónova dokonalého státu byla ovšem vybudována spíš církev než nějaký stát. Paralelní existence církve a státu je ostatně pro Evropu a evropské dějiny jedním z výrazných a charakteristických znaků. Tím spíš zůstala pluralita význačným rysem politických dějin Evropy. Církevní schizma poznamenalo evropské dějiny závažnou a stále se zvyšující překradou (nebo stále se prohlubujícím příkopem) - Evropa se rozdělila na východní a západní nejen podle církevního obřadu, ale v celých svých duchovních a kulturních dějinách. Po celou dobu nebyla Evropa také nikdy ostře vydělena od severní Afriky, přední Asie a v důsledku zvláštního vývoje Ruského státu došlo k velmi dlouhotrvajícímu svazku nejvýchodnější části Evropy s velkou částí Asie.

Do Evropy, jak je dnes chápána, pronikal silný vliv arabský ze severní Afriky zejména v prvním tisíciletí po Kr. (po mnohé stránce pozitivní a důležitý pro pozdější kulturní vývoj evropský - zejména zprostředkovávání aristotelismu, ale také některých přírodovědeckých oborů, vůbec smyslu pro vzdělanost atd.). Kulturně naproti tomu neznamenal téměř nic pozitivního tlak mongolských kmenů (i některých jiných) pod praporem islámu. V Rusku i v jižní, jihovýchodní a východní Evropě znamenal značné opoždění ve vývoji kulturním i vědeckém a technickém. Západní Evropa díky průmyslové revoluci a primátu v technice výroby zbraní dobývala a kolonizovala nové a nové země, přičemž sama průmyslová revoluce byla silně rozvojem cestovatelství a dobývání cizích území stimulována. Carské Rusko na vyrovnání kolonizovalo nehostinné končiny a rozšiřovalo moc stálými anexemi dalších a dalších okrajových území. Jeho moc nikdy nebyla tak velká, že by donutila Evropu k nějakým pevnějším svazkům, vedoucím k politické integritě. Naopak docházelo k stále novým konfliktům v rámci Evropy, které se pak jen druhotně přenášely do jiných světových končin. Evropa se od středověku vlastně stále jen rozkládala, diferencovala - nábožensky, národnostně, i sociálně (nestejnoměrný přechod od feudalismu k buržoazním společenským strukturám a formám atd. Teprve tváří v tvář rozdělení světa nikoliv už jen na sféry vlivu jednotlivých velmocí, ale mezi dvě supervelmoci, z nichž obě se formovaly odlišným sice způsobem, ale shodně v tom, že pod evropským vlivem a jako dědici Evropy, již kdysi schizmatem rozdělené, tj. teprve když byla mnohem důkladněji a hlouběji rozdělena, ano roztržena na dvě poloviny, začíná (snad) Evropa hledat svou jednotu a starat se o ni.